

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Compendium Sacrorvm Ritvvm Et Caeremoniarvm

Vinitor, Gerlacus

Coloniae Agrippinae, 1656

XVI. De Ministro Missa priuatae.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9459

ratis Sacerdotalis forma deficiens : sibi quandoque dissimilis esse inueniatur : sed quotidiana aut saltem frequentis sacrificij repetitione ac refectione , magis magisque in pietate omnique Sacerdotali virtute , crescat , augeatur , ac virili robore & constantia confirmetur : vt sacrificia quanto crebrius facit , tanto sanctiora faciat . Quod fiet si animum suum contra vecordiam , ignorantiam , stupiditatem , inuerecundiam , presumptionem : & harum filias , quas frequentia , assiduitate , & verustate suâ inducere consuetudo solet : reuiuo spiritu quotidie innouet , & ceu nouus homo , nouusque Sacerdos , ac quasi nunc primum sacrificaturus , nouo peccatorum odio , nouaque soli Deo seruendâ voluntate , alacritate , ac constantia reuiuiscat , & attentâ diuinæ maiestatis consideratione , nouâ erga Deum reuerentiâ , verecundiæque modestia Deo amabilis appareat : atque per viam innouatamque passionis Christi recordationem , nouo amoris ac dilectionis ardore ignescat : erga susceptos denique suos , nouo charitatis ac commiserationis accendatur spiritu , quo causas ac personas , pro quibus sacrificandum est , in spiritus societate sibi approprians , & quasi in seipso , quæ aliorum sunt sentiens , iustâ ac dignâ discretionem ponderet : easque pro meritis suis , in vnione passionis Christi , per sacrificium Deo Patri commendet . Ad quam innouationem faciunt Psalmi & preces quæ in Romano Missali , & ex eo in alijs quibusdam libellis ad præparationem sacrificaturi Sacerdotis digestæ sunt . Ex quibus vt fructum illum capiant Sacerdotes : ad quem sunt ordinatæ : non satis esse putent si verbotenus illas raptim recitauerint : sed ita intendant in singulas sententias , adeoque in singula verba vt faciant ascensionem in corde suo , & de verbo in verbum , de sententia in sententiam , de versu in versum , Deo magis magisque appropinquent , eique in omnibus omnino desiderio , affectu , & voluntate similiores fiant , magisque conformes .

TITVLVS XVI.

De Ministro Missæ priuatae.

1. **M**inister deputatus ad inseruiendum Missæ pri-

privata, quisquis ille sit, cessante omni impedimento ministrare debet alacriter in diuinam tentus maiestatem, & memor sit ad plusquam Angelicum se vocari ministerium, ideoque toto cordis affectu ad illud se compareret, vt fructum eius cum augmento gratiæ spiritualis consequi mereatur.

2. Hora designata accedit ad Ecclesiam, ibique aqua benedicta se aspergit, & orat, deinde vadit ad Sacristiam, vbi lauat manus dicens si velit, *Fiat Domine cor meum immaculatum, vt non confundar*, & si vacat, paululum orat iterum genuflexus dicens Orationem, *Actiones nostras*, &c. aut aliam similem. Hic Acolythatus ordine, si fieri potest, insignitus esse debet, atque etiam superpelliceo indurus, ex præcepto Missalis, & capillis modestè complanatis. Si tamen nullus adesset Clericus, posset ex consuetudine aliquis vir, siue adolescens supplere vices & Missæ ministrare; nunquam verò scæmina, vt dictum est supra, pag. 210. §. 16.

3. Sic indutus ampullas mundas vini, quod purum & album, si fieri potest, esse debet, & aquæ cum lance & manutergio defert ad Capellam, vel locum in quo Celebranda est Missa, eaque intra fenestellam in cornu Altaris paratam, vel super mensam, quæ dicitur Credentia, ponit, ibique tapetam Altaris decenter reuoluit versus partem posteriorem ipsius Altaris, vel potius amouet, quod videtur decentius; & puluerem deluper Altare excutit scopa aliqua ad id destinata; Parat etiam ibi alia ad Missam necessaria, videlicet tabellam Secretarum, Crucem in medio Altaris, duo Candelabra cum totidem cereis, & manutergium Sacerdotis. Parat etiam virgam cum candelula in eius summitate, ad accendendos & extinguendos cereos, & si qui sint communicandi

in Mis-

in Missa præsertim multi, parat hostiariam in qua tot sint hostiæ quot sufficiant, sicut & mappulam aut plures extendendas ante communicandos & aliam ad os purificandum, cum vasis pro eorum purificatione; ponit insuper Campanulam super Credentiam, nisi fortè vna specialis ibi appensa sit pro elevatione SS. Sacramenti. Si tamen hæc omnia sacrista peregerit isto onere liberatus erit minister.

4. Item, si iam Sacerdos sit paratus ad capienda paramenta, cereos accendit, incipiens ab eo qui est à parte Epistolæ, sumens ignem ex lampade quæ ibidem, vel alibi ardeat, vel secum deferret etiam ignem si necesse sit; non enim decet sumere ignem, de Altari aliquo, nisi aliter fieri non possit.

5. Deinde redit in Sacristiam vbi Celebrantem adiuuat à dextris eius, dum paramenta capit eo modo quo sequitur. Capit prius vestem ipsius superiorem si habeat, & eam complicatam loco congruo deponit, non super mensam vbi sunt paramenta, nisi necessitate urgente, inferiorem vestem etiam scopula emundat præcipue circa collaria. Si tamen Celebrans sit superpelliceo indutus, vt conuenit, ex Rubricis Missalis, hoc fieri non debet. Celebrans autem biretum suum non ponit super Calicem aut Missale, vt ea ratione Minister illud ab alijs possit dignoscere, alia enim via illud dignoscere potest.

6. Dum Celebrans lauat manus, ministrat ei aquam & manutergium, si opus sit, cum debitis reuerentijs: deinde daturus vestimenta Sacerdoti, cum adiuuat stans à sinistris eius, singula decenter accommodans.

7. Prindè ergo ei amictum dat, quem circa humeros eius parum replicat & reuoluit, si nimis circa humeros decidat, & aptat circa collaria, ita

vt vestium summitatem, hoc est collaria reg
Crucem verò, in medio Amictus, ita dispon
vt medium locum obrineat; nec ruga circa col
lum contrahatur.

8. Deinde ambabus manibus Albam accip
ens, Celebrantem collum submittentem eam
duit, & manu dextrâ eleuat primùm manicam
dextram, postea sinistrâ manicam sinistram, &
Sacerdos manus intra eas immittat, easque
culis oblati Sacerdos contrahit, si fortè longi
res aut laxiores sint.

9. Postea cingulum à tergo porrigens, Albam
circum circa eleuat, ne nimis effluat: sed deco
ter vndequaque pendeat, & vestes contegat,
liusque simbrias à lateribus antè & retrò ita ap
tat, vel ad latitudinem digiti, vel circa super te
ram æqualiter fluat. Tum adæquat etiam plica
turas ipsius Albæ tam circa collum quàm circa
cingulum; & latera, ne inconcinne appareant.
Tum manipulum ministrat, & chordulis, ad bra
chium sinistrum firmat infra cubitum non longè
à manu, ne cadat, aut Celebrantem impediât. Po
stea stolam ambabus manibus tenens osculanti
præbet Sacerdoti in Cruce, & eam circa collum
sic aptat, vt non longè a collo distet, nec tam alte
attollatur, vt à Planeta non regatur, eamque
tergo cum vitta ligat, si sit consuetudo, quæ facti
probat, ex communi vsu vrbis præsertim si sto
la sit latior, & ea Crux quæ est in stola, medio col
li respondeat.

10. Denique plicatâ posteriori parte planeta
super mensam in qua est, eleuataque ambabus
manibus vt caput Celebrantis submitti queat,
eam super collum & humeros eleganter accom
modat; Si autem planeta sit materiæ pretiosæ,
eam non plicare debet, sed in longum extensam
assumeret, & ea sic Celebrantem induet.

11. Dein-

11. Deinde paululùm retrocedens, diligenter prospicit an cuncta sint rectè circa Celebrantem disposita, & si quod non sit rectè dispositum illud statim adaptat; si Celebrans Sudariolo indigeat, illud appendit cingulo eius à parte dextera intra planetam, ne appareat.

12. Biretum Celebranti porrigit, cum osculo illius tantùm, capit Missale, manus apponens angulis inferioribus ipsius, sinistram nimirum angulo libri qua parte aperitur, & ante pectus illud sustinès, genuflectit imagini quæ est in Sacristia, modestè præcedens Celebrantem tribus aut quatuor passibus, oculis demissis, incessu graui, procedit ad Altare portans librũ ante pectus eleuatũ.

13. Si Sacristia sit post Altare maius, quantũ fieri potest, egrediatur per portam Euangelij, & regrediatur post Missam per partem Epistolæ, si ad illud Altare Celebrer. Si ad alia Altaria, seruet consuetudinem locorum quo ad exitum, & reditum. Si item occurrat ei in via aliquis Sacerdos paratus, quisque sequatur viam suam a latere suo dextro, & si contingat eum transire ante maius Altare in quo sit Tabernaculum SS. Sacramenti, genuflectit post Sacerdotem eo loco tamen, vt eum statim præcedat; vbi verò est SS. Sacramentum expositum, vel eleuatur, vel est super Altare, accipit biretum Celebrantis & genuflectit, sed non surgit, quin Celebrans prius surrexerit, cui tamen prius biretum reddit. Si autem Altare ita situm sit, vt Celebrans ad medium illius accedere nõ possit quin prius ante cornu Epistolæ transeat, aliquantulùm retrocedens, aditum illi transfrenti præbet; & si ipse ante medium Altaris transierit, genuflectit in ipso medio.

14. Cum ad Altare peruenerit, minister ad dexteram Celebrantis sistit se, & stans ibidem accipit ab eo biretũ dexterã, cũ osculo tantũ illius, illudq; a maiore digitum sinistrae manus appen-

dit, & postea genuflectit, licet Celebrans non genuflectat.

15. Aduertat ut semper genuflectat transiens ante medium Altaris, etiam si sit super illud sola Crux, cum Sacri Ministri ipso digniores, in Missa solemniter semper dum crucem transeunt genuflectere debeant.

Notandum etiam est quod licet minister in multis actibus transiens ante Crucem se inclinet tantum profundè, nihilominus concurrentes cum Celebrante Sacerdote genuflectente, aut inclinante se profundè, ipse etiam semper genuflectere debet, ut accidit in primo accessu ad Altare, & in ultimo recessu: semper autem sine dubio genuflectit transiens ante Tabernaculum SS. Sacramenti, in quocumque Altari existenti.

16. Facta ergo genuflexione ascendit ad Altare per cornu epistolæ, ne sit collateralis Celebranti, librumque clausum super cussinum ibi paratum collocat, ita ut pars inferior libri Altare tangat, superior verò puluinari adhæreat, & ea pars, qualibet aperitur, sit versus medium Altaris.

17. Tum per idem cornu epistolæ descendens biretum Celebrantis clauo appendit, vel alio loco congruo deponit, & nunquam super Altare, & postea, si opus sit, Capellam claudit, nec sinat laicos intra illam consistere, si fieri potest, præsertim fœminas.

18. Deposito bireto redit ad Altare, & facta genuflexione in medio, accedit ad latus Euangelij, ubi genuflectit in plano aliquantulum post Celebrantem, & à sinistris eius, vel si sint plures graduum ordines, ante infimum gradum supremi ordinis, manibus iunctis, usque ad Introitum Missæ.

19. Cum Celebrans incipit Missam dicens: *In*

nomi-

nomine Patris se signat cum eo, & respondet ei dum dicit. *Introibo, &c.* addens, *Ad Deum qui latificat iuventutem meam.* Similiter respondet ei ad Psalmum *Iudica me Deus,* eadem voce & tono, inclinans se ad versum, *Gloria Patri,* Ad versum *Adiutorium nostrum* se signat & respondet: *Qui fecit cælum & terram* Dicto à Celebrante *Confiteor,* non respondet *Amen,* sed statim dicit *Misereatur tui,* conuersus ad Celebrantem dicens, *tibi Pater,* & *te Pater* conuertit se inclinatus ad Celebrantem, & dicens *ter,* *Meâ culpâ,* ter pectus suum percutit. Dicto à Celebrante *Misereatur vestri* adhuc inclinatus respondet *Amen.* Ad *Indulgentiam* se signans idem respondet, Inclinat se iterum dum Celebrans dicit *Deus tu conuersus,* ad quæ respondet vt in ordinario Missæ.

20. Cùm Celebrans dicens *Aufer à nobis* ascendit ad Altare, ipse genuflectit super infimum gradum Altaris, sic manens, non manibus iunctis, sed decenter pectori appositis, donec Euangelium dicatur, nisi necessitate cogente, ibique respondet ad *Kyrie,* ad *Dominus vobiscum.* Ad conclusionem Orationum. Et ad finem Epistolæ *Deo gratias.* Si autem nulli sint gradus ad Altare, sed tantum bradella, seu suppedaneum genuflectit tantum in plano. Ad versum *Gloria Patri,* in latroitu inclinat se versus Altare.

21. Quando Celebrans dicit *Flectamus genua,* ipse minister subdit *leuate* genu flexus, nec surgit ad orationem sequentem, & dum Celebrans vertit se ad populum dicturus *Dominus vobiscum,* aut *Orate fratres,* paululum se inclinat. In fine cuiuslibet lectionis, seu Prophetiæ, vel Epistolæ, respondet, *Deo gratias* exceptis vltima prophetia Danielis sabbato quatuor temporum & lectionibus *Ferriæ 6. Paraiceues,* & *Sabbati Sancti,* si diebus istis

ministret. Ad nomina *Iesu, Maria;* & Sanctorum de quibus dicitur Missa aut sit commemoratio, inclinat cum Celebrante profundè vel profundius pro dignitate personarum.

22. Circa finem Gradualis, vel Sequentia aut Tractus, surgit, accedit ad cornu Epistolæ genuflectens in medio, ibique ambabus manibus accipit Missale, illudque cum cussino, defert cum debita genuflexione ad latus Euangelij per planum, quod semper si fieri potest obseruare debet, & ita illud super Altare collocat, ut superior pars libri respiciat cornu Altaris, non verò partem siue partem eius contra se directam.

23. Postea directè per gradum anteriorem descendit in planum ad cornu Epistolæ, genuflectens in medio, & in dicto cornu stat in plano manibus iunctis, versus Celebrantem, & respondens, se signans in fronte, ore, & pectore, ac genuflectens cum eo, quando opus est, versus Altare. Item respondet *Et cum Spiritu tuo, & Gloria tibi Domine,* & in fine adhuc stans dicit *Aus tibi Christe.* Quod similiter facit in fine passionis, quæ dicitur loco Euangelij, præterquam die parasceues, finitoq; Euangelio genuflectit in eodem cornu Epistolæ.

24. Dum Celebrans incipit Symbolum, genuflexus, & manibus iunctis caput inclinat dum dicit *Et incarnatus est, &c.* & in fine se signat.

25. Si quis fortè communionem petit ad Altare ubi ministrat, neque in eo sit Tabernaculum SS. Sacramenti, aut ante Sacrum parvæ hostiæ non fuerint paratæ, dum Celebrans legit Offeritorium, minister antequam ampullas accipiat offert Hostias de Credentia in Hostiaria, & eas offert Celebranti, sine eorum contactu secundum numerum communicandorum, quem eidem debet assignare, cum inclinatione debita, pro ipsius qualitate antè & post.

Gavantus
Part. 2 Tit.
6 lit. 1.

26. Lecto Offertorio idem Minister surgit, & factâ genuflexione, ascendit ad Altare, vbi velum Calicis à Celebrante depositum accipit, plicat, & prope tabellam secretorum versus cornu Epistolæ, ad posteriorem partem Altaris iuxta gradus vbi sunt candelabra, collocat extra Corporale, & non ante Crucem, quæ est in medio Altaris. Si tamen minister non possit plicare velum, vt supra, Celebrans ipse id faciet. Tum factâ genuflexione iterum ad Credentiam vadit, & sumens ampullas, dextra scilicet pedem ampullæ vini, & sinistra pedem ampullæ aquæ, & ambabus manibus bacile, ampullis super illius extremitatibus positus, cauens ne decidant, ascendit ad Altare, per gradus Epistolæ, portans eas eleuatas, atque à se inuicem, & pectore aliquantulum remotas, rostris ad se conuersis.

27. Sed antequam ascendat, si ministrat in Altari maiori, cum ad infimum gradum peruenit, ponit primò super illum pedem sinistram, retento dextro in plano, & genu dextro super eundem gradum reflexo, Tabernaculo reuerentiam facit, si adsit. Et statim ascendit ad secundum gradum, ac deposito bacili super cornu Epistolæ, ambas manus cum ampullis æqualiter eleuatas super Altare ponit. Deinde offert Celebranti ad se venienti ampullam vini, quam prius osculatur, illi se inclinans vel genuflectens pro qualitate personæ, & supponens lancem iisdem ampullis, ne guttæ super Altare decidant. Tum ampullam aquæ mutat à sinistra ad dexteram, & recipiens ampullam vini à Celebrante sinistra cum quasi osculo illius & debitis reuerentijs, eidem ministrat dextra ampullam aquæ quam etiam prius deosculatur, eamque retinet demissam aliquantulum dem Celebrans benedicit aquam, quam statim attollit, & eidem Celebranti porrigit cum debitis reue-

rentijs, vt supra, eamque postea recipit dextera eum quasi osculo illius, & reuerentijs debitis. Offert autem, & recipit ampullas sine osculis manus Celebrantis, per pedem eas tenens vt Celebrans eas per aurem seu Manubrium capere possit.

28. Dum Celebrans offert Calicem, minister reportat tantum ampullam vini ad Credentiam, ibique mantile accipit, & portat plicatum ad Altare, illudque super ipsum Altare ita aprat, vt Celebrans illud capere possit facile, & tenens sinistra bacile, dextera verò ampullam aquæ per aurem, Celebranti que se inclinans, vt supra, & ampullam quasi osculans fundit parum aquæ in peluim, deinde in medio bacilis super indices, & pollices Celebrantis, donec ipse det signum desinendi, eleuando parum manus ipsique ministrat non super Altare, sed extra illud, scilicet ante cornu anterius Altaris: brachium suum dextrum paululum ab ipso produciens, ne aquæ guttis maculet paramenta Altaris; bacile verò quasi ad cinguli altitudinem eleuat, & ampullam ad octo circiter pollicum mensuram super ipsum bacile attollit. Tum iterum se inclinatur, & immissa in sacrarium aqua, vel in locum congruum, & nullo modo in pavementum, sic vt nihil aquæ in pelui, remaneat, omniaque ad credentiam reportat, facta Celebranti debita reuerentia, ibique mantile plicat, sumptaque campanula, cito redit ad Altare ad cornu Epistolæ, vbi ponit campanulam propè se.

29. Si SS. Sacramentum sit expositum, non ascendit ad Altare, sed in plano consistens, ibidem ministrat Celebranti, sine osculis ampullæ, & manutergij ad lotionem & extersionem manuum eiusdem, populo terga vertens in plano, ibique tenet tunc manutergium super brachio sinistro, & illud eodem modo recipit, ac statim cum debitis reuerentijs reportat ad Credentiam, & cito redit, vt supra, ad cornu Epistolæ, vbi Celebranti dicenti

centi *Orate fratres*, genuflexus respondet *Suscipiat Dominus*, non tamen prius, quin ipse Celebrans circulum perfecerit, & ultimum verbum scilicet *Omni po entem* finierit, nec in fine dicit *Amen*, sed ipse Celebrans.

30. Ibidem genuflexus respondet ad Præfa- Gavantus
tionem, inclinans caput ad *Deo nostro*, ad *Sanctus* Part. 2. Tit.
non percutit pectus, sed ter, non tamen conti- 3. n. 6. lit. h.
nuatè, pulsat campanulam, quod est decentius, duobus ictibus pro singulis ternis vicibus. Tum reponit eandem campanulam erectam in secundo gradu ad dexteram Celebrantis, cum quo se signat ad *Benedictus*.

31. Dum Celebrans dicit *Memento*, vel citius, si opus sit, surgit, capit virgam & in eius summitate aprat candelam, si iam ante Missam eam non aprauerit, eaque, sumpto lumine ex lampade, vel aliunde ex candelabro quod est in cornu Epistolæ, si aliter fieri non potest, (quod tamen non videtur convenire) cereum qui est in candelabro maiore ad cornu Epistolæ, accendit pro elevatione SS. Sacramenti. Sed in festis de præcepto, si sit consuetudo, cereos utriusque candelabri, incipiendo à parte epistolæ, si tot sint, accendit, eosque accendendo sit versa facie semper ad Altare, si fieri potest, & hæc agendo Celebrantem quandoque obseruet an ad actum consecrationis pervenerit. Tum enim deposita virga etiam si cereum nondum accenderit, ad campanulam, pulsandam accedit, nec extinguit cereum, aut cereos donec Celebrans pretiosum sanguinem sumpserit, & alios, si sint, communicaverit. Tum genuflectit super infimum gradum Altaris in cornu Epistolæ, vel supra bradellam post Celebrantem, si nulli sint gradus. Ad Consecrationem iungit manus, si potest & inclinat se profundè.

32. At cum ipse Celebrans, facta consecratio-

H s

ne Ho-

ne Hostiæ, surgit à genuflexione vt eleuet eadem Hostiam, sinistram manu minister capit posteriorem partem planetæ, in medio partis infimæ eamque eleuat tantillum ad Eleuationem Hostiæ, ne Celebrantem impediatur, sine villo osculo ipsius Planetæ, dextera verò ter campanulam eodem modo quo supra pulsatur. Primò dum genuflexit, deinde dum eam eleuat, & denique dum Celebrans eam deponit, adorans deuorè SS. Sacramentum. Idemque præstat in eleuatione Calicis profundè se inclinans sicut ad Eleuationem hostiæ.

33. Si fortè fiat tunc Processio, aut si celebretur Missa solennis, aut aliquid aliud iuxta Altare vbi tunc Celebratur Missa, minister non pulset campanulam, deposita Hostia idem minister etiam Planetam deponit sine osculis, quod & facit post eleuationem Calicis.

34. Deinde statim cum Celebrans surgit, etiam surgit & recedit ad priorem locum vbi genuflexus manet, iunctis manibus si velit, vique ad summationem sanguinis, nisi danda sit pax, ibique campanulam prope se deponit, & respòdet quando opus est, & ad ea verba *Nobis quoque peccatoribus, miserere nobis, dona nobis pacem*, post *Agnus Dei, & Domine non sum dignus*, percutit pectus, vti Celebrans.

35. Si danda sit Pax, dicto à Celebrante *Agnus Dei*, accipit pacis instrumentum, & genuflexus ad dexteram Celebrantis, dum dicit Orationem *Domine Iesu Christe qui dixisti, &c.* tenet idem instrumentum eleuatum super Altare, quod, dicta oratione, osculandum ei præbet, cui dicente *Pax tecum*, ipse respondet, *Et cum Spiritu tuo*, adhuc genuflexus.

36. Tum si aliquis sit Prælati, aut Princeps, vel etiam vir insignis, surgit & defert illi pacem. Non autem tenet, nec dat pacis instrumentum, nisi sint personæ aliquæ insignes, vt supra.

37. Quan-

37. Quando faciendâ est Communio, postquam Celebrans sumpserit pretiosum sanguinem, & non prius extendit linteum si antea extensum non fuerit ante communicandos, ut in Rubricis, non illud quod extergendis manibus Celebrantis seruit, cum id non deceat, & genuflexus manibus iunctis à latere Epistolæ dicit *Confiteor Deo, &c.* ut in Missa. Deinde communicatis vas vini & aquæ porrigit, cum altera mappa, ut se purificent.

38. Si non fiat Communio dum sumitur, sanguis à Celebrante surgit, & campanulam reportat ad Credentiam, & ibi accipit ampullas per manubria cum peluicula, & æqualiter eas eleuatas defert ad Altare cum iisdem genuflexionibus, & in cornu Epistolæ deponit peluiculam super Altare, & primò extensa manu dextera ministrat vinum ex ampulla quam tenet per aurem, cum quasi osculis ampullæ, & reuerentijs debitis antè, & post, pro Celebrantis purificatione, ut supra dictum est de offertorio, excepto quòd tenet hic ampullas per aurem, non per pedem. Tum rursus eodem modo ministrat pro digitorum ablutione, paululum retrocedens, ex eadem ampulla vinum, eaque deposita super peluicula, vel super Altare, capit eadem dextera aliam ampullam aquæ, ex qua ministrat aquam. Infundit autem vinum & aquam paulatim in medio ipsius Calicis super pollices, & indices ipsius Celebrantis, sicut ad *lauabo*, nempe immota manu, & quo ad Celebrans, eleuatis paululum digitis, aut Calice designandi, & tunc verceolum retrahat incuruato adhuc ore, aut canaliculo ampullæ, sed prius illam erigat, ne guttæ aliquæ super pedem Calicem aut mappæ decidât. Deinde facta genuflexione, reponit ampullas cum peluicula super Credentiam, & eas suis operculis tegit.

39. Postea defert Missale clausum cum cussi-

no eo modo quo supra, ad cornu Epistolæ cum genuflexionibus, illudq; ibi repositum aperit in folio, in quo Celebrans lecturus est communionē.

40. Deinde extinguit cereum vel cereos maiorem candelabrorum, & primo eum qui est à parte Euangelij, mox deponit loco congruo extintorium, cauens ne cerei mancant fumigantes. Si tamen facienda sit communio post Missam non extinguit prædictos cereos, nisi post peractam communionem; mox redit ad cornu Euangelij, ibique genuflexus manet donec acceperit benedictionem, ad quam se signat, & respondet Celebranti ad ea quæ debet. In Quadragesima se inclinat etiam genuflexus ad orationem super populum, incipiens statim ac Celebrans incipit *Humiliate capita vestra Deo.*

41. Cum legitur Euangelium, stat à latere Epistolæ, ubi se signat, & genuflectit cum Celebrante facie ad Altare versa, ac quando non legitur Euangelium S. Ioannis (quod facile aduertet minister ex libro, quem idcirco Celebrans relinquit apertum super Altare.) dicto *Ite Missa est,* sollicitè transfert librum ad cornu Euangelij cum solitis reuerentijs aduertens ut, si fieri potest, sit genuflexus in plano ante medium Altaris, quando Celebrans dat benedictionem, ad quam tunc non se signat.

42. Finito Euangelio, & non prius, extinguit cereos Altaris cum instrumento incipiens à parte Euangelij, vel curat ut per alium extinguantur. Deinde ascendit per gradus collaterales Epistolæ, ut in principio, accipit Missale & biretum Celebrantis, quod nunquam superponit Altari, & vadit per planum propè medium Altaris ad dexteram Celebrantis, ubi facta debita genuflexione, & inclinatione Celebranti antè & post, porrigit illi biretum cum quasi osculo illius, tali modo, ut

Cele-

Celebrans illud capere, & capiri suo facilè imponere, atque aptare possit. Tum incedens ante illum, portansque librum, vrinitio, redit eodem modo quo venerat ad Sacristiam.

43. Cùm ad Sacristiam pervenerit, sistit se, Celebranti se inclinat & expectat donec transeat. Tum procedens inclinat se imagini, quæ est in Sacristia, & iterum Celebranti à quo biberum accipit cum quasi osculo illius, illudque suo loco reponit, similiter & librum. Deinde redit ad sinistram Celebrantis, quem, dum se exiit, adiuvat hoc modo. Primò planetam eius accipit, admodum intra eam, à parte posteriori, & extensam, non verò inuersam supra mensam collocat; Postea stolæ ligamen soluit, si opus sit, eamque acceptam cum osculo prope crucem, etiam non inuersam super planetam extendit, & aptat, in medio Stolæ manipulum etiam cum osculo ponit eodem modo. Tum cingulum à tergo Celebrantis accipit, & duplicatum decenter superimponit, deinde Albam detrahit à brachio sinistro, & postea à brachio dextro, quam statim aprabit, & ita recolliget, vt aliùs, commodè illam induat, & si opus sit, excutiet puluerem aliquantulum circa eius fimbrias.

44. Deinde recepto à Sacerdote amictu, genuflexus, secundum morem quarundam Ecclesiarum, statim benedictionem à Celebrante petit dicens, *Benedicite Pater*, & prædictum amictum suo loco reponit. Si talis non sit consuetudo, Amictum recipiet, & super Albam extensum collocabit, chordulis, ne terram tangerent, super eum eleuatis.

45. Si verò prædicta paramenta eo tempore quo Sacerdos exiit se, ita componere non possit, postea ea adaptare non negligat, semper autem

cum solitis osculis, vt initio Missæ, à Celebrante ea recipiat.

40. His peractis, redit ad Altare, vbi Celebrata fuit Missa, & inde si necesse sit, ea quæ prius pro Celebrante attulerat, reportat, vel à Sacrifici aut alio reportari curat, cussinumque ad latus Epistolæ transfert, si erat à parte Euangelij, tunc superpelliceum deponit, & aliquantulum orationi vacat.

ANNOTATIONES.

§. 1. Non aliter quàm stans aut genuflectens ministrat, & si forte aliquid desit, id requirat antequam Celebrans eo indigeat. Modesto, & moderato tono Celebranti respondeat Quietè semper & cum silentio omnia sua officia peragat, nec ab alijs edi strepitum patietur, maxime ab inchoato Canone, & multo magis à se ipso.

§. 2. Abstineat quantum potest à nimia tussi & excreatione omnemque tumultum mendicantium, infantium, & canum clamorem compescat; prudenter tamen, ne vlli det offensa occasionem, nec permittat laicis Capellæ ingressum, quantum poterit.

§. 3. Nunquam relinquat Celebrantem solum ad Altare, & si exire cogatur substituatur alium.

§. 4. Aduertat vt transiens ex vna parte Altaris ad aliam, non incedat per suppedaneum Altaris, vbi stat Celebrans, sed semper quantum fieri potest, per planum, nec etiam in toto hoc ministerio terga vertat Cruci vel Altari, quantum possibile est.

§. 5. In hyeme, si opus sit, prunas Celebranti ministrat post lotionem manuum, antequam legatur communio, ac quoties Sacerdos innuerit, & si fortè ignitabulum super Altare deponit, laminam ferream, aut alterius materiae illi supponat.

§. 6. Biretum tradit, & accipit cum osculo illius, & non manus, vel potius cum quasi osculo.

§. 7. Candelas, cum opus fuerit, emungit, quas ad lampadem, si est iuxta Altare, accendit potius, quam ad Cereos Altaris, nisi aliud obster.

§. 8. Similiter lumen ministrat Celebranti, si tempore, vel loco obscuro celebret. Præcipuè ad ea quæ raro leguntur, videlicet ad Epistolam, Euangelium, Orationes, & alia id genus.

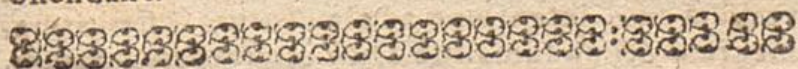
§. 9. Trans-

§. 9. Transfert librum semper apertum ab vna parte ad alteram clausumque casu aperit iterum dum delatus est aperit, præterquam in principio Missæ.

§. 10. Si facienda sit communio in fine Missæ, genuflectit à latere Epistolæ, & ea peragit suprâ de communione præscripta. Factâ communione vasculum ad abluendos digitos præparatum semper Celebranti porrigit, deinde reddito ei bireto, ambo recedunt.

§. 11. Ne Clerici, aut scholares vel nuditate sua (quemadmodum in ætate passim semiuestitos pueros scholares, in hac Prouincia videre est) vel laceris aut immundis vestibus, sacrificio diuino aliquid decoris detrahant: vel longo superpelliceo induti sint, aut saltem honestè palliati.

§. 12. In moribus & pietate Clerici inservitores, ita sint instituti, vt non solum ipsi nihil faciant, quod offendere virum religiosum possit: sed & illos qui fortè irreligiosè astabunt, aut quidquam quod Christianam dedeceat pietatem agent: tanquam Angeli Dei altissimi sine vilo rubore, cum omni grauitate ac reuerentia sui officij admoneant, diligentissimè tamen cauentes, ne dum aliorum offensiones corrigunt, ipsi grauius offendant.

PARS TERTIA

RUBRICARVM,

Quæ defectibus in Celebratione occurrentibus remedia adhibet, titulis decem.

TITVLVS I.

De defectibus in Celebratione Missarum occurrentibus, in genere.

SAcerdos celebraturus, omnem adhibeat diligentiam, ne deficiat aliquid ex requisitis ad Sacramentum Eucharistiæ conficiendum. Potest autem defectus contingere ex parte materiæ cōsecrādæ, & ex parte formæ adhibendæ, & ex parte ministri conficientis. Quidquid enim horum deficit, scilicet materia debita, forma cū intentione, &